

"Hem de ser implacables amb el delicte ecològic"

Josep Joaquim Pérez de Gregorio (Madrid, 1956) és l'home que fa perdre la son d'alguns dels industrials catalans més durs i poderosos. Per a fer-los empal·lidir no li cal ni treure's la corbata, una corbata tan formal i ensopida com aquest vestit blau fosc que amaga, a l'hora de l'acció, sota els plecs de la toga de fiscal. De fiscal especial de Delictes Ecològics del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya.

Fundador i membre destacat de l'Associació Catalana de Lepidopterologia, Josep Joaquim Pérez de Gregorio és considerat un dels principals especialistes en noc-tuids, una família de papallones no gaire vistoses i força inofensives. Però, tot i el seu prestigi científic entre els iniciats, a aquest madrileny accidental de trenta-nou anys, la fama no li ha pas vingut per la via dels insectes, sinó del ministeri fiscal.

Pel seu reducte de la Fiscalia, al carrer de Pau Claris de Barcelona, passen sovint empresaris incrèduls i atemorits, regidors espantats i funcionaris indignats. El fiscal especial de delictes ecològics ha obert diligències i ha demanat penes de presó, sense desdir-se gens, a industrials abans omnipotents, a alcaldes i a alts funcionaris. Del seu zel professional, no se n'ha salvat ni el ministre d'Obres Públiques. Pérez de Gregorio s'ha guanyat tanta antipatia de la patronal com de molts departaments de l'administració, on el consideren una mena de Terminator, però ho compensa amb la col·laboració i el respecte de grups ecologistes i científics, i amb l'adhesió dels seus "intocables": els mossos d'esquadra de la Brigada de Medi Ambient. A uns i altres, els rep en un despatx minúscul, on hi ha penjat aquell pòster tan conegut en què un cadell de guineu pregunta desolat: "Ta mare té abric de pells? A la meua la hi van arrencar...".

—Sap que ja el coneixen pel "terror dels empresaris"?

—Deu ser dels empresaris que delinqueixen. Perquè, en principi, ser empresari no és sinó una activitat privada digna d'elogi, com qualsevol altra feina i professió, oi? Els empresaris, com qualsevol altra persona, estan obligats a complir la llei. I, si hi ha empresaris que, pels motius que sigui, no paguen els treballadors, defrauden Hisenda, cometen delictes econòmics o infringeixen la normativa ambiental... i, per tant, incorren en delicte, cal perseguir-los i castigar-los. Però no pel fet que siguin empresaris, sinó perquè són delinqüents.

—Li causa cap íntima satisfacció la ràbia que li tenen?

—Satisfacció, no. Un cert optimisme, sí, en el sentit que és una de les manifestacions més clares que l'estat social i democràtic de dret en el qual vivim funciona de veritat. Tradicionalment,

el codi penal només s'aplicava al marginat social. Només cal veure els calabossos del jutjat de guàrdia en aquest moment: el 99,9% dels detinguts són persones del món de la marginació social, petits delinqüents contra la propietat, petits traficants de drogues..., gent que actua moguda per la necessitat, sigui de diners o de droga. En canvi, els delictes de caràcter social, contra el patrimoni comú, o el medi natural, els cometem empreses que, simplement, es volen estalviar els costos econòmics de complir la llei ambiental. És a dir, a diferència dels qui delinqueixen perquè no tenen mitjans, aquests delinqueixen perquè tenen mitjans, però no se'ls volen gastar.

—Dit així, sona horrorós.

—Exacte. La responsabilitat penal d'aquestes persones és molt més greu, perquè la gent marginal moltes vegades no pot escollir. En canvi, aquests poden escollir perfectament; el que passa és que, per guanyar una mica més, juguen amb els interessos generals, amb la salut pública i el medi... I, és clar, contra els responsables d'aquests delictes, tant la societat com les institucions públiques han de ser implacables.

—Vostè va aconseguir, fa uns mesos, la condemna més important dictada mai a l'estat espanyol per un delicte ambiental: quatre anys de presó per al poderós empresari tèxtil Josep Puigneró per abocaments il·legals al riu Sorreig... Ho va viure com una victòria?

—No, no, de cap manera. En aquest cas, jo vaig dir que s'havia fet justícia, no tan sols justícia formal, sinó, a més, una justícia diguem-ne moral. Perquè la pena ha de ser proporcional al delicte, i en aquest cas ho era. En definitiva, és la mateixa pena, o fins i tot inferior, que la que imposen a un senyor que ven una paperina d'heroïna en una cantonada. Des del punt de vista de la classe empresarial, per molt que diguin, tant a Catalunya com a la resta de l'estat, que s'han conscienciat molt de la cosa ambiental, en la pràctica no és veritat. Continuen veient el compliment de la normativa ambiental com un cost econòmic. L'actitud d'aquestes empreses és: els beneficis, a la butxaca; els costos empresarials, o els estalviem o els socialitzem...

—I socialitzar-los, què vol dir?

—Que els pagui l'administració pública amb els calers dels altres. El problema és que les administracions públiques apliquen aquesta filosofia. Ho veiem cada dia: les empreses que, a con-

seqüència d'un procediment penal, acaben instal·lant una depuradora, ho fan perquè els la paga la Generalitat amb diners públics. Des d'un punt de vista social sembla força incoherent, perquè, davant la llei, jo no veig per què han de ser de millor condició els empresaris que volen construir una depuradora que les persones que, per exemple, volen comprar-se un pis. I aquestes no van a la Generalitat a demanar cap subvenció per comprar-se'l.

—Vostè, almenys en tres memòries anuals seguides, que jo sàpiga, ha denunciat la falta de col·laboració de l'administració. I, últimament, ha dit que la Generalitat s'enriqueix amb els cànons de sanejament, essent així que no vigila que es compleixi la normativa...

—La majoria de les empreses contaminadores de Catalunya, que fan abocaments, per exemple, no tenen permís de fer-ne. I, si no en tenen permís, no els pots cobrar impostos per uns abocaments que són il·legals. O tenen aquests abocaments legalitzats, o els apliques la llei. Llavors aquestes empreses sembla que paguen cànons de sanejament molt elevats. Com més contaminació abocada, més elevat l'impost. Per tant, el cànon de sanejament aporta uns ingressos importants a l'administració pública. Si com més contaminen, més cobrem, doncs surt econòmicament a compte que contaminin. L'administració ho nega, però la primera cosa que fan els responsables de les empreses contaminadores, quan els obrim procediment penal, és venir aquí i posar-nos els rebuts dels cànons damunt la taula: "Nosaltres paguem per contaminar, i ens han dit que, mentre paguem, podem contaminar".

—Això ho fan també les altres administracions, o només l'autonòmica?

—Algunes altres administracions també ho fan, sí.

—Vostè ha obert diligències per delictes ambiental contra ajuntaments, fins i tot demanant anys de presó per a alcaldes, i també n'ha obertes contra el Ministeri d'Obres Públiques, contra el ministre Borrell...

—És clar, sempre que l'administració incorre en algun tipus de delictes, has d'obrir investigacions. Si l'administració és la primera a no complir les seves pròpies normes i segueix el mateix criteri de "per guanyar una mica més, ens estalviarem els costos de complir la llei", doncs, ja em dirà què es pot esperar d'un particular.

—I, de l'entorn judicial, se'n sent acompanyat? Perquè, moltes de les diligències que vostè obre finalment són arxivades, o aconseguix condemnes que un tribunal superior redueix al mínim, o anul·la...

—Jo crec que la justícia espanyola ha assumit, perquè l'havia d'assumir, el desafiament que significa l'aplicació de la justícia en un estat social i democràtic de dret. I la majoria dels jutges i fiscals d'Espanya s'han conscienciat de la qüestió ambiental. Però, en el dia a dia, moltes

"Les empreses contaminants paguen cànons de sanejament molt elevats. Com més contaminació abocada, més elevat l'impost. Per tant, el cànon de sanejament aporta ingressos importants a l'administració. Si com més contaminen, més cobrem, doncs surt econòmicament a compte que contaminin."

vegades ens trobarem, desgraciadament, amb resolucions judicials molt criticades i que no sintonitzen amb la realitat social. Aquesta és una cosa que de mica en mica anirà desapareixent.

—Sí, però, quan una sentència diu que abocar elements contaminants a un riu que ja és mig mort no és tan greu, què en pensa?

—Si aquesta sentència es basa en errors, en errors de tipus penal, de tipus processal, sempre hi recorro contra. Com he dit, falta encara en matèria ambiental, com en alguns altres tipus de delictes—delictes socials, econòmics—, una conscienciació clara de la gravetat d'aquestes conductes delictuoses i de la necessitat d'actuar-hi. Això és una mica un repte, en aquest país.

—El cas Puigneró com es troba en aquest moment?

—Pendent del recurs de cassació; però encara hi ha un altre procediment obert, al jutjat de Vic, i una altra causa a la Fiscalia. Arran d'una denúncia, precisament, de la Generalitat.

—Però en Josep Puigneró és a casa seva...

—Sí. A l'espera que el Suprem resolgui...

—Sap que hi ha la sensació general que els delictes ecològics gaudeixen d'impunitat, més que cap altre delictes?

—Aquesta sensació d'impunitat no és exclusiva dels delictes ambientals. També es dona per casos de corrupció política, o dels grans delictes econòmics: Mario Conde, De la Rosa... Potser, a la gent, li fa l'efecte que aquesta gent, en definitiva, actua amb una impunitat absoluta. Però es va demostrant de mica en mica que no és així. I que aquestes persones són tan responsables davant la llei com les altres, encara que vinguin a declarar amb el cotxàs, amb xofer i escoltes, per comptes d'agafar l'autobús o el metro, com fan el jutge i el fiscal.

—S'ha notat cap canvi, a Catalunya, des de la creació del Departament de Medi Ambient?

—La creació del Departament de Medi Ambient, jo encara no entenc exactament a quins interessos responia. Aquí ja entraríem en aspectes de política en els quals no puc entrar, pel meu càrrec.

—Quin és el desastre ambiental més greu que ha vist a Catalunya?

—El de cada dia. A Catalunya es fan centenars i milers d'abocaments contaminants, il·legals, als rius, amb ple coneixement de les administracions públiques, que no hi posen els mitjans a l'abast per evitar-ho. I també abocaments de residus sòlids, al mig del camp, en abocadors no preparats, o duts il·legalment fora de Catalunya. De tant en tant, la guàrdia civil descobreix camions amb els quals empreses de Catalunya, molt importants, empreses que tenen tots els papers en regla i que "fan país", com ells diuen, porten els residus, d'amagat, a un ras d'Extremadura, o a un ras d'Àvila.

En aquest moment, a la Conselleria de Medi Ambient, tant la Junta de Sanejament com la

Junta de Residus disposen de milers de dades d'empreses contaminants a Catalunya, i no les posen a l'abast de la Fiscalia, ni dels jutjats de guàrdia, vés a saber per quines raons, quan la Llei de Residus de la pròpia Generalitat els obliga a fer-ho.

—*I aquesta situació que descriu, passa especialment a Catalunya, o també passa en alguns punts de l'estat, però com que no hi ha ningú que ho vigili com fa aquí vostè...*

—En alguns punts de l'estat també passa, però aquí és especialment greu per dues raons: primera, per la importància del sector industrial a Catalunya; segona, perquè si aquí diem que Catalunya és un dels països més evolucionats d'Europa, no és cap satisfacció que ens comparem amb països subdesenvolupats en matèria ambiental. Aquí tenim els mitjans necessaris i els sistemes legals necessaris per a complir la llei.

—*Amb tot això que explica, es deu sentir molt sol.*

—No, gens ni mica. Les entitats ecologistes, naturalistes, els grups preocupats per la natura, col·laboren amb la Fiscalia d'una manera exemplar. Quan, a mi, em van nomenar en aquest càrrec, ja sabia perfectament amb qui comptava i amb qui no comptava. No m'he trobat cap sorpresa. Bé, potser em pensava que la col·laboració de les administracions seria més evident... Però, en definitiva, tenim el suport de moltes entitats públiques i privades, universitats, laboratoris públics i privats. I tenim uns cossos i unes forces de seguretat molt conscienciades. A Catalunya tenim la millor policia ambiental d'Europa, la Brigada de Medi Ambient dels Mossos d'Esquadra. Són els millors.

—*Pel que fa als grups ecologistes, crec que originen la majoria de diligències obertes des de la Fiscalia de Medi Ambient...*

—Sí, sí, la majoria de denúncies. Aquí a Catalunya, per exemple, els grups ecologistes federats dintre la Lliga per la Defensa del Patrimoni Natural (Depana) tenen la consideració pública de ser gent seriosa i competent. I ho són. No és com en alguns països, que els grups ecologistes van molt motivats, en la seva actuació, per motius polítics. Jo crec que és un error que els grups ecologistes es dediquin a la política, facin partits polítics. I, a diferència potser d'uns altres grups ecologistes, els de Catalunya són una gent molt professional, i molt competents. Amb la Fiscalia, no tan sols hi col·laboren amb denúncies, sinó en tots els ordres: tenen perits designats per intervenir en les diligències i tenen una

—**Quin diria que és el paisatge de la seva infància?**

—**No en tinc. He viscut a molts llocs, de primer per la feina del pare, després per la meva...**

—**No el poden acusar de defensar interessos sentimentals, doncs, quan obre diligències perquè algú ha embrutat un riu concret...**

—**No. Jo em moc sobre el terreny, naturalment, i visito els llocs, i m'agrada, però... Tampoc no es pensi que sóc home de ciutat. Crec que les ciutats són llocs per a treballar-hi, i en aquesta feina que faig, difícilment podries seguir una carrera fora del Tribunal Superior de Justícia. Però no sóc un enamorat de les ciutats. Em penso que, moltes vegades, el problema de les qüestions ambientals és que es gestionen des dels despatxos, a càrrec de persones amb una mentalitat típicament urbana. I així, malament rai...**

actuació francament magnífica. Si no fos per ells, la immensa majoria de delictes contra el medi natural no arribarien a coneixement nostre.

—*Personalment, es considera ecologista?*

—Sí, evidentment. És que en matèries com aquesta, si no estàs convençut del que fas... Jo abans era soci d'una sèrie d'entitats naturalistes, i d'algunes me'n vaig donar de baixa arran del nomenament, per evitar abstencions en cas de procediment. Però d'unes altres entitats naturalistes, que no actuen ni com a perits nostres ni com a denunciants, continuo essent-ne soci. Per exemple, del Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà. Sóc membre de l'Associació d'Amics del Parc i ara sóc a la directiva. I sóc col·laborador del Museu de Zoologia de Barcelona des de fa molts anys, col·laborador tècnic.

—*Quan li diuen que la seva feina posa en perill llocs de treball, o l'acusen d'ensorrar un poble, li dol?*

—Bé, això entra dintre una demagògia clàssica. Quan els representants de la classe empresarial diuen que, si han de complir la llei, tanquen l'empresa... Bé, doncs són lliures de fer-ho. Però ni la societat ni les institucions no es poden sotmetre a xantatges d'aquests. Com s'ha aconseguit que els treballadors tinguin contractes de treball eficaços, que tinguin uns sous decents, que tinguin seguretat social? Això s'ha aconseguit amb molts anys de lluita i, moltes vegades, amb revolucions i sang vessada. No ens enganyem. Però, per desgràcia, sembla que aquestes demagògies que no obtenen efecte en els altres camps, en matèria ambiental encara funcionen, perquè les administracions públiques cedeixen. Moltes vegades es confonen els interessos generals amb els interessos de determinades persones.

—*I vostè, en fa una causa personal, de la seva feina, o s'ho pren estrictament com una obligació professional?*

—No. Jo, a part fer una feina, com vaig treballar abans a les presons, també n'he fet una causa personal, evidentment. Primerament, com a ciutadà, perquè tinc dret a gaudir d'un medi adequat, i que és per al benefici de tothom, i no per al benefici en exclusiva d'unes minories privilegiades. I després, en definitiva, perquè és la defensa d'un patrimoni de tothom. Qui destrueix el medi, o en fa mal ús, o fa un ús irracional dels recursos naturals, és una immensa minoria. I la gent que té dret a gaudir del medi natural, una immensa majoria.

Fúlvia Nicolàs